

Arhiepiscop Ioan (Șahovskoi)

Primejdia păcatului mic

Arhiepiscop Ioan (Șahovskoi)

Primejdia păcatului mic

Traducere din limba rusă:

Florentina Cristea

EDITURA EGYMENITA

2020

Redăm tot ceea ce a făcut părintele Ioan pentru Biserica Ortodoxă pe acest tărâm, nou pentru el. O serie de inițiative administrative de mare anvergură, numeroase călătorii în Europa și în alte țări ale lumii, extinderea publicațiilor lucrărilor sale literare și ale culegerilor sale de poezie.

Studiind bogăția spirituală a Diasporei Ruse, este imposibil să trecem cu vederea lucrările, alcătuite de unul și același om, dar semnate în chip diferit: Dimitrie Șahovskoi - ieromonah Ioan - Arhiepiscop Ioan de San Francisco - Pelerin. Schimbarea legitimă a acestor nume reflectă calea complexă, uimitor de integră a vieții unui om remarcabil, care a fost păstor, filozof, poet - reflectă calea sa către Dumnezeu.

CUPRINS

Prefață	5
Primejdia păcatului mic	7
Despre răs	24
Despre furt	27
Dragostea și încrederea	29
Despre mila față de lume	37
Căutați binele	41
Să nu furi	45
Slăbiciunea și puterea omului	50
Agonia singurătății (pnevmatologia fricii)	54
Bogăția este în noi	100
Ceea ce trebuie să ținem minte	104
Despre păcătoșii din Evanghelie și din afara Evangheliei	109
Pecetea adevărului	114
Elogiul dreptății	118
Psihologia insultei	123
Valoarea și personalitatea	127
Semnul dragostei	129
Memoria și uitarea	133
Despre știință (cunoaștere)	137
Activitatea de învățător	148

Reîndeaproape sânge, răni și moarte. În exil, în emigrație, a simțit cruzimea inumană a celui de-Al Doilea Război Mondial. Însă în articolele, publicate în această culegere (ele sunt culese din diferite cărți ale vlădicăi) privirea lui este îndreptată nu către lume, în general, ci către interiorul omului. Aceasta este o analiză a stării duhovnicești a oamenilor moderni și, uneori, ea șochează prin exactitatea sa. În cuvintele vlădicăi se află o acuzare nemiloasă, dar ea este pătrunsă de nădejdea sfântă că lumina și curăția vor triumfa în noi și credința ortodoxă ne va da aripi să ne ridicăm deasupra împărăției lumii acesteia. Și noi ne vom întoarce la Dumnezeu cu rugăciune și nădejde: *Spăla-mă-vei și mai vârtos decât zăpada mă voi albi* (Psalmi 50, 8)⁴.

Oleg Kazakov

luptat împotriva Armatei Roșii pe durata războiului civil din Rusia din anul 1918 până în 1921.

⁴ În ceea ce privește citatele scripturistice din textul de față a fost consultată, pentru conformitate, *Biblia sau Sfânta Scriptură*. Tipărită sub îndrumarea și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte Teoctist, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, cu aprobarea Sfântului Sinod. București: Societatea Biblică Interconfesională din România, 1988 [nota redactorului].

PRIMEJDIA PĂCATULUI MIC

Dar am împotriva ta faptul că ai părăsit dragostea ta cea dintâi (Apocalipsa 2, 4).

Păcatul mic, la fel ca tutunul, a intrat atât de mult în obiceiul societății umane încât societatea îi oferă tot felul de facilități. Unde nu se pot găsi țigări?! Pretutindeni poate fi găsită o scrumieră, peste tot există încăperi, vagoane, compartimente speciale – „pentru fumători”. Nu va fi nici o exagerare să spunem că toată lumea reprezintă o cameră imensă, mai precis, un vagon imens în sferile interstelare: „pentru fumători”. „Se fumează” – acest păcat mic îl fac în liniște aproape toți: și tinerii și bătrânii, și cei sănătoși și cei bolnavi, și cei educați și cei needucați. Unui criminal înainte de executarea pedepsei i se permite să fumeze o țigară. De parcă nu ar fi suficient aer în atmosfera terestră sau este prea anost – și trebuie să ne creăm unul plin de fum, otrăvitor și să îl respirăm, să respirăm această otrăvă, să ne îmbățăm cu acest fum. Și, iată, toți se îmbată. Până acolo încât „cel ce nu fumează” – este un fenomen aproape la fel de rar ca și „cel ce nu minte niciodată” sau „cel ce nu este îngâmfat”. Piața tutunului este una dintre cele mai importante în comerțul mondial și în fiecare an milioane de oameni muncesc pentru a

le da altor milioane și milioane de oameni posibilitatea de a inhala acest fum înțepător, de a-și anestezia cu el capul și tot organismul lor.

Este, oare, în natura omului să facă acest păcat mic – „să fumeze”? Însăși această întrebare pare ciudată. Este în natura omului să meargă împotriva naturii? Este în natura lui să se drogheze? Guvernele interzic consumul de cocaină însă îngăduie tutunul. Păcatele mici sunt permise de legea umană, ele nu duc la închisoare. Toți sunt vinovați de ele și nimeni nu vrea să arunce cu piatra în ele. Tutunul, ca „mica cocaină”, este permis, ca o minciună mică, ca un neadevăr imperceptibil, ca uciderea omului în inimă sau în pânțele. Dar nu aceasta spune Revelația lui Dumnezeu – voia Dumnezeului celui Viu. Domnul nu Se împacă nici cu minciuna mai mică, nici cu cuvântul ucigător, nici cu privirea desfrânată. Micuța iarbă a fărădelegii este la fel de blestemată înaintea Domnului ca și copacul cel mare al crimei. Mulțimea păcatelor mici, fără îndoială, e mult mai gravă pentru suflet decât numărul mic al păcatelor mari, care rămân întipărite în memorie și care întotdeauna pot fi șterse prin pocăință. Și sfânt, firește, nu este acela, care face fapte mari, ci acela, care se abține și de la cele mai mici delict.

Împotriva păcatului mare este mai ușor să lupți, pe el este mai ușor să îl urăști când se apropie de tine. Este cunoscută întâmplarea cu dreptul Antonie din Murom. Au venit la el două femei: una se căia pentru un păcat mare de-al ei, cealaltă mărturisea plină de sine că ea nu e părtașă la nici

un păcat mare⁵. Întâmpinându-le pe aceste două femei pe drum, bătrânul i-a poruncit celei dintâi să meargă și să îi aducă o piatră mare, iar celeilalte – să adune mai multe pietre mici. După câteva minute femeile s-au întors. Atunci bătrânul le-a spus: „Acum duceți și așezați aceste pietre exact în locurile, de unde le-ați luat”.

Femeia cu piatra cea mare a găsit ușor acel loc, de unde luase piatra, iar cealaltă în zadar s-a învârtit, căutând locașurile pietricelelor sale și s-a întors la stareț cu toate pietrele. Înainte-văzătorul Antonie le-a explicat femeilor ce simbolizează aceste pietre. La cea de-a doua femeie ele simbolizau numeroasele păcate, cu care ea se obișnuise, pe care nu le lua deloc în considerație și pentru care niciodată nu se căia. Ea nu își amintea păcatele ei mici și pornirile patimilor sale, dar ele exprimau starea cea tristă a sufletului său, incapabil chiar și de pocăință. Iar cea dintâi femeie, ținând minte păcatul ei, suferea din cauza acestui păcat și astfel l-a înlăturat din sufletul ei.

Mulțimea deprinderilor mici, imorale – este tină pentru sufletul omului dacă omul le statornicește în sine sau le socotește un rău „inevitabil”, împotriva căruia „nu merită” și „nu trebuie” să lupte. Și tocmai aici, iată, cade sufletul în cursa vrăjmașului lui Dumnezeu. „Eu nu sunt sfânt”, „eu trăiesc în lume” și „trebuie să trăiesc ca toată lumea” – se linișteș-

⁵ La spovedanie de multe ori oamenii, din lipsă de înțelepciune, mărturisesc același lucru, fără să înțeleagă că nu spre îndreptățirea de sine, ci spre osândirea de sine au venit.

te pe sine conștiința cea măhnită a omului credincios. Omule, omule, firește că nu ești sfânt, firește că „trăiești în lume” și „trebuie să trăiești ca toată lumea” și de aceea – te naști ca toată lumea, mori ca ea, privești, ascuți, vorbești ca ea, dar de ce trebuie să încalci și tu Legea lui Dumnezeu – „ca ea”? De ce trebuie și tu din punct de vedere moral să miroși atât de neplăcut „ca ea”? Gândește-te la asta, omule.

Cât de greu este să scape sufletul de o idee greșită, dar obișnuită. Psihologia acestei lumi ateiste a pătruns atât de adânc în lumea psihică a omului modern încât față de păcat și de crima împotriva Legilor lui Dumnezeu aproape toți oamenii acționează la fel – „după tipar”. Iar, ce este cel mai trist, este faptul că răul le-a insuflat oamenilor ca cerințele păcatului să le numească „cerințele firii”. Cerințele firii sunt – a respira, a mânca cu măsură, a te încălzi, a dormi, nicidecum a-ți droga organismul, a te atașa fără nici un sens de miraj, de fum.

Căci este de ajuns numai să ne gândim sincer la această problemă și răul va ieși singur la suprafață în conștiința noastră. Dar tocmai în aceasta și constă problema, că omul modern nu are timp să se gândească la singura problemă importantă, legată nu de această viață scurtă de 60-70 de ani, ci de veșnicia existenței sale nemuritoare, trăite în condiții noi, mărețe. Absorbit de „practica” total greșit înțeleasă, omul modern, cufundându-se în viața sa practică, pământească, crede că el este într-adevăr „practic”. Amarnică rătăcire! În clipa morții sale așa-numite inevitabile (care întotdeauna este foarte aproape de el)

omul va vedea cu ochii săi cât de puțin practic a fost el, reducând problema practicii la nevoile stomacului său și uitând complet de duhul său.

Dar deocamdată omul, într-adevăr, „nu are timp” să se gândească la legile morale elementare ale vieții sale. Și, sărmanul de el, suferă nespus din cauza acestui lucru. Ca un copil, care fără încetare se atinge de foc și plânge, omenirea fără încetare se atinge de focul păcatului și al poftelor, și plânge, și suferă, dar iar și iar se atinge... fără să își înțeleagă starea sa de infantilitate duhovnicească, care în Sfânta Evanghelie se numește *orbire* și este într-adevăr a orbire a inimii cu toată existența ochilor trupești.

Omenirea se ucide singură prin păcat și fiecare om, de asemenea. Fiind năpădită, tulburată de rău, dând frâu liber instinctelor sale inferioare, omenirea își pregătește o soartă înfricoșătoare, ca și fiecare om, care merge pe această cale. Cei ce seamănă vânt – culeg furtună⁶. Și, iată, tocmai la acest lucru, singurul important – „nu au timp” să se gândească. „Trăiește clipa”, „ce va fi, va fi” – sufletul respinge adevărul, care îi spune înlăuntrul său că trebuie să intre în sinea sa, să se concentreze, să analizeze atracțiile inimii sale și să cugete la soarta sa cea veșnică. Creatorul lumii i-a poruncit omului să se îngrijească numai de ziua de astăzi; lumea îi poruncește să se îngrijească numai de „această clipă”, afundându-l pe om în marea grijilor, legate de toată viața!

⁶ Pentru că ei au semănat vânt, vor culege furtună (Osea 8, 7) [nota redactorului].

Respect Tema despre păcatul mic nu este mică deloc. Aici este o oglindire a muștrării lui Dumnezeu din *Apocalipsă* față de lumea creștină pentru faptul că ea a *părăsit dragostea sa cea dintâi*. Cât de curată și superioară din punct de vedere moral față de om este acum chiar și acea natură șubredă, din care este zidit trupul său. Cât de curată este piatra, gata să strige împotriva oamenilor, care nu dau slavă lui Dumnezeu, cât de curate sunt florile, pomii în minunatul lor ciclu al vieții, cât de minunat sunt supuse Legii Creatorului animalele în curăția lor. Natura lui Dumnezeu nu fumează, nu se droghează, nu desfrânează, nu distruge roadele, date de Dumnezeu. Natura cea necuvântătoare îl învață pe om cum trebuie să își ducă Crucea ascultării față de Dumnezeu prin toate furtunile și suferințele acestei vieți. Omul trebuie să se gândească la acest lucru.

Unii cred că tot ceea ce se întâmplă aici, pe pământ, nu va avea nici o urmare. Unui om cu conștiința necurată, firește, îi place mai mult să gândească așa. Dar de ce să se amăgească pe sine însuși? Mai devreme sau mai târziu tot va vedea taina cea orbitoare a curăției lumii.

Noi înșine simțim că suntem „viață”. Oare, atât de puțin ne prețuim pe noi înșine și atât de superficial Îl înțelegem pe Cel care a creat lumile, încât să ne gândim la această deșertăciune pământescă a vieții ca la existența omului? Mult mai multe lucruri și mai presus de acelea, cu care ne-am obișnuit aici, pe pământ, ar trebui să le socotim nu numai viața noastră, ci chiar și idealurile noastre. Dar noi

suntem un bob de grâu, pus în pământ. Și, de aceea, acum nu putem vedea suprafața pământului, acel tablou adevărat al naturii, care se deschide în fața ochilor noștri în clipa așa numitei morți, adică foarte curând pentru toți.

Ce este moartea? Moartea nu este deloc un sicriu, un baldachin, o banderolă neagră la mână, un mormânt de lut. Moartea este atunci când lăstarul vieții noastre iese la suprafața pământului și se așează sub razele directe ale Soarelui Dumnezeiesc. Grăunțele vieții trebuie să moară și să încolțească iarăși aici, pe pământ. Aceasta este așa numita în Sfânta Evanghelie *naștere în duh, nașterea cea de-a doua* a omului. Iar moartea trupului este părăsirea pământului de către lăstar, ieșirea lui din pământ. Pentru cei morți duhovnicește firește că sicriile, mormintele, banderolele negre – toate sunt niște realități. Și duhul lor nu va putea ieși la suprafața vieții adevărate, căci ei pe acest pământ nu au murit pentru ei înșiși, pentru păcatele lor.

Față de lumea cealaltă suntem acoperiți ca un ou, în coaja fină a trupului. Și cojile noastre se sparg una după alta. Fericit este omul, care este un organism viu, format pentru viața viitoare. Vrednică de plâns este starea celui care este un lichid amorf... și încă poate fi chiar dezgustător din pricina mirosului său duhovnicesc!

Aici, pe pământ, noi într-adevăr suntem în întunecimea duhului, în „pântecele” lui. Și, oare, nu este o crimă ca, aflându-ne în această stare, să nu ne pregătim pentru adevărata noastră naștere, ci să

Reșocotim întunericul nostru – fie locul ideal, aducător de cea mai mare bucurie, al vieții (cum socotește ateismul optimist), fie un loc neînțeles al suferințelor fără sens (cum socotește ateismul pesimist)?

Ochii trupești, firește, nu pot vedea sensul, dar în el este foarte ușor, mai mult decât ușor să credem, gândindu-ne la noi înșine și la Sfânta Evanghelie. Acest sens îl trâmbițează toată natura; și începe să îl trâmbițeze orice suflet omenesc, care s-a trezit.

Cu câtă grijă trebuie ca noi, toți cei ce „nu am încolțit”, să ne purtăm unul față de celălalt. Cu câtă grijă trebuie să ocrotim unul în celălalt această încolțire, această ieșire în aer liber, sub Soarele Dumnezeiesc!

Omul este teribil de responsabil pentru toate și este greu să își imagineze din punct de vedere teoretic nenorocirea aceluia om care, trăind ca un ateu pe pământ, „de parcă nimic nu ar exista”, se trezește dintr-odată față în față cu realitatea, care nu este doar mai vie decât acest pământ al nostru, ci chiar întrece toate ideile noastre despre realitate. Nu pentru aceste suflete a suferit Domnul în grădina Ghetsimani? În orice caz, și pentru ele a suferit El pe Cruce.

Dacă cerul cel văzut nu ne-ar separa de cerul cel nevăzut, ne-am cutremura de acele discordanțe ale duhului, care există între biserica îngerească, triumfătoare și biserica noastră pământească, a sufletelor omenești, lipsite de voință, care nu luptă aproape deloc. Ne-am îngrozi și am înțelege clar acel adevăr, care acum pentru noi este imposibil de înțeles:

ceea ce a făcut pentru noi Domnul Iisus Hristos și ce face El pentru fiecare dintre noi. Mântuirea Lui noi ne-o închipuim aproape teoretic, abstract. Dar, când am vedea, pe de o parte, cetele albe ca zăpada ale duhurilor pure, strălucitoare, înfocate, înflăcărâte, care ard de dragoste nespusă pentru Dumnezeu și aspiră către mântuirea întregii făpturi și, pe de altă parte, am vedea pământul cu sutele lui de milioane de jumătate-oameni jumătate-insecte, cu inimile, îndreptate numai spre pământ, de oameni, care se devorează unul pe celălalt, iubitori de sine, de plăceri, de bani, încăpățânați, posedați de forțele întunecate, care s-au lipit de ei, ne-am îngrozi și ne-am cutremura. Și ar sta înaintea noastră imaginea clară a imposibilității certe a mântuirii pe căi „naturale”.

Părerile ocultismului despre mișcarea evolutivă a omenirii, care se reîncarnează, ni s-ar părea, în cel mai bun caz, o nebunie. Noi am vedea că întunericul, care se află peste omenire, nu se subțiază, ci se îngroașă. Și am înțelege ce a făcut pentru oameni Creatorul, Care S-a întrupat pe pământul lor. Am vedea cum chiar și spicele, care au pe ele doar un singur bob de grâu, sunt luate de secerătorii cerești în cer, că cea mai mică scânteie a lui Hristos, aflată în om – ca un bobuleț de grâu, aflat în spic – îl mântuiește pe acest om. Tot ce este întunecat, se taie, se dă la o parte, se ia numai scânteia și ea devine viața veșnică a omului. Slavă mântuirii lui Hristos!

Într-adevăr, noi nu avem nimic în sinea noastră, în afară de demnitatea noastră omenească, ce zace în praf. Și din acest praf noi apărem cu harul

lui Hristos și ca o scânteie suntem purtați la cer. Dar suntem purtați numai dacă s-a aprins în noi această scânteie a dragostei de Dumnezeu, dacă suntem capabili să ne depărtăm sufletește de tot ceea ce este muritor în lume, capabili să observăm tot ceea ce este muritor și astfel să îl îndepărtăm de la noi. Sensibilitatea față de cele mai mici lucruri, care se întâmplă în sinea noastră, este indiciul sănătății sufletului nostru. Dacă atomii, într-adevăr, se prezintă în sinea lor ca adevărate sisteme solare, acesta este un exemplu minunat de omogenitate organică a fiecărui păcat: și mic, și mare.

Vorba despre necesitatea de a respinge chiar și cel mai mic păcat ne duce la cea mai importantă problemă a vieții omenești: problema vieții de după moarte.

Revelația Bisericii afirmă că sufletul, care nu s-a eliberat de o patimă sau alta, va duce această patimă a sa în lumea cealaltă, de dincolo de mormânt, unde din cauza lipsei trupului (până la înviere) va fi imposibil să își satisfacă această patimă, motiv, pentru care sufletul se va chinui neîncetat, arzând de dorința de a-și satisface pofta, fiind neîncetat însetat de păcat și neavând posibilitatea satisfacerii poftii sale.

Un gastronom, care s-a gândit în viața sa cea pământească numai la mâncare, fără îndoială, se va chinui după moarte, fiind lipsit de hrana cea trupească, dar nefiind lipsit de setea cea duhovnicească de-a aspira către ea. Un bețiv se va chinui în chip nemaipomenit, neavând un trup, pe care să-l poată satisface, turnând în el alcool și astfel să își poată

liniști puțin pentru un timp sufletul său cel chinuit. Un om desfrânat va simți același lucru. Un om iubitor de bani – la fel. Un fumător – la fel.

Nu este greu să facem un experiment. Un fumător să încerce să nu fumeze două-trei zile. Ce va simți el? Un chin, atenuat încă de toate relațiile și distracțiile vieții. Dar luați-i viața cu toate distracțiile ei. Și suferința se va agrava. Va suferi nu trupul, ci sufletul, care sălășluiește în trup și care s-a obișnuit prin intermediul trupului să își satisfacă pofta sa, patima sa. Lipsit de satisfacție, sufletul va suferi. Astfel suferă, firește, și sufletul unui păcătos bogat, care și-a pierdut brusc bogăția, al unui iubitor de tihnă, care și-a pierdut tihna, sufletul unui iubitor de sine, care a primit o lovitură împotriva iubirii de sine. Câte sinucideri nu au fost pe acest tărâm?! Toate acestea sunt experiențe, adevărate experiențe ale vieții noastre pământești. Încă de aici, de pe pământ noi putem face experiențe pe sufletul nostru. Fiecare om trebuie să fie perspicace. Trebuie să ne păzim casa noastră de spargere (Matei 24, 43)⁷.

Simțind acest lucru, oare, ne putem lăsa în liniște în voia patimilor sau chiar să le împărțim în patimi grave și patimi „nevinovate”? Căci focul tot foc este – atât cel din furnal, cât și la un băț de chibrit aprins. Și unul și celălalt este dureros pentru cel ce se atinge de el și poate fi mortal. Trebuie să înțe-

⁷ *Aceea cunoașteți, că de-ar ști stăpânul casei la ce strajă din noapte vine furul, ar priveghea și n-ar lăsa să i se spargă casa [nota redactorului].*